

Uns mots de presentació

Enric Bertran

Bona tarda a tothom. Primer de res, vull donar les gràcies a la Junta de Govern de la Societat Catalana de Geografia (SCG) per haver-me proposat d'introduir aquest acte en recordança de Lluís Casassas i Simó, en ocasió del 25è aniversari de la seva mort. Perquè, cal dir-ho: per mi, M. Jesús Marquès, Jordi, Annamaria i David Casassas, amics i amigues, és un gran honor ser convidat a parlar de qui va ser un mestre inoblidable per tots nosaltres, ensems que se'm dona l'oportunitat de correspondre-li per tot allò que en vaig rebre, fos a la Universitat o aquí, a la SCG, filial de l'Institut d'Estudis Catalans, com a ell li agradava de remarcar.

Tothom té el record imperible d'algun professor o d'alguna professora, que ha exercit una influència més gran en la seva formació acadèmica. La raó, malgrat que n'hi pot haver d'altres, el més sovint ha estat fer-te estimar l'assignatura que impartia. Per ser just, haig de fer constar que he estat afortunat de tenir-ne més d'un, d'aquests apreciats docents, al batxillerat i a la Universitat. Tanmateix, per damunt de tots emergeix amb autoritat la figura de Lluís Casassas i Simó, professor a la facultat de Geografia i Història de la Universitat de Barcelona.

Val a dir que el primer contacte que hi vaig tenir, a segon de carrera, el curs 1976-77, no em va fer presagiar res de bo. El professor Casassas es va presentar el primer dia de classe de Didàctica de la Geografia per dir-nos que patia una afonia que l'incapacitava, que les classes no començarien fins al cap d'una setmana i tot seguit va tocar el dos. Hi va haver qui va aprofitar l'avinentsa per parlar del tòpic de les proverbiales penques d'algun docent universitari. No obstant això, haig de dir que no vam trigar gaire temps d'adonar-nos de la inoportunitat del comentari: Lluís Casassas no va faltar mai durant els quatre anys següents en què vaig tenir-lo de professor en diverses assignatures. (També és de justícia afegir que no vaig patir cap cas d'absentisme del professorat en tota la meva trajectòria universitària.)

Lluís Casassas era fill de mestres, de mestres compromesos en època republicana, i aquesta empremta es notava en el seu capteniment, tant en el tracte personal com en el professional. Per dir-ho ras i curt, l'alumne era per a ell l'element clau del procés d'aprenentatge. Jo, que he fet de mestre prop de quaranta anys, sense haver fet la carrera de magisteri, vaig aprendre'n de Lluís Casassas, qui em va transmetre d'una manera teòrica i pràctica que ensenyar i aprendre són processos indestriables. El seu mestratge a la Universitat tenia per mira encomanar-nos la seva gran passió per la interpretació del paisatge, entès aquest com el marc resultant de la interacció entre el medi i els grups humans

que hi viuen i en viuen. Talment com ell havia après de dos mestres seus, Pau Vila i Solé Sabarís, feia moltes classes a l'aire lliure, el dissabte, *el sábado*, tal com repetia sempre amb to solemne per a l'alumnat castellanoparlant, sotmès a una eficaç immersió lingüística. Doncs el dissabte, Lluís Casassas el dedicava córrer per Catalunya amb els seus estudiants. D'aquelles sortides d'estudi -ell en deia *pràctiques-*, en vaig fer un deunidó i en vaig treure el mètode per fer d'una excursió una lliçó de Geografia. Li'n sóc deutor i li ho ben agraeixo.

Però, compte, el professor Casassas no ensenyava només Geografia, sinó que, tal com deia, "por el mismo precio," ens donava lliçó de ciutadania, compromesa amb el coneixement i participativa des del respecte: ens desvetllava un interès global pel saber i per mirar de trobar-hi un biaix geogràfic, ens infonia esperit crític per revisar plantejaments i analitzar esdeveniments, i ens empenyia a fer-ho des de perspectives diverses i amb diferents enfocaments, fermament convençut que el ciutadà no pot ser indiferent al món on viu. Vam entendre que aquests eren objectius de la formació integral que ell havia rebut a l'Institut-Escola i als quals va romandre fidel tota la vida. Tot plegat va constituir una lliçó permanent, un llegat immaterial plenament vigent en un moment de veritats absolutes com l'actual. Aquesta és, per mi, la part més valuosa de la seva deixa, que m'he esforçat d'agrair-li mirant de transmetre-la durant la meva singladura com a mestre. No cal dir que ha estat un tribut pagat de grat.

Jo vaig tenir la sort de formar part de la colla de deixebles de Lluís Casassas que vam continuar tenint-lo com a professor fora de la Universitat, aquí a la Societat i a casa seva, perquè ens hi va acollir com a col·legues i, juntament amb la seva família, com a amics. Va ser una llarga desena danys en què vam compartir feines executives a la Junta de Govern de la SCG, però també tasques administratives. Recordo al respecte les reunions que fèiem per ensobrar la revista o convocatòries d'actes. No eren banals: les etiquetes amb les adreces donaven peu a Lluís Casassas de fer improvisades semblances de membres de la Societat que no coneixíem o d'alguna de les persones a qui tenia l'atenció de fer-li arribar dites comunicacions. Aquestes trobades, o d'altres convocades a l'efecte, servien també per comentar l'actualitat social i política, i per coordinar alguns dels treballs en què ens va oferir de participar.

Un d'aquests que ficava convocatòries dins dels sobres era un becari del Centre d'Estudis Demogràfics, ara professor al Departament de Geografia de la Universitat Autònoma de Barcelona. És, com ja haureu endevinat, el primer dels ponents d'avui, l'Enric Mendizàbal i Riera. I us el presentaré d'una manera particular: és la persona més llegida entre totes les que conec, fins al punt que un dia li vaig preguntar com s'ho feia. Recordo que em va dir que mirant de no llegir allò que ja havia llegit abans. Haig de confessar que fent un cop d'ull a la trentena de pàgines de la bibliografia de la seva tesi doctoral, vaig sospitar que es guardava algun altre secret. I, d'això, en fa vint anys. Compteu si haurà tingut temps de fer més feina.

Com que me'n va regalar un exemplar, de la seva tesi, que tinc ben a mà al despatx de casa, no em va costar comprovar-hi la primera de dues endreces: "a la memòria de Lluís Casassas i Simó," de qui es declara deixeble i n'explica el perquè al capítol dels agraïments. Avui, no és arriscat dir que ens en donarà compte més a bastament. Sens dubte a l'hora d'escollir un geògraf per parlar de Lluís Casassas, n'hi havia per triar i remenar, perquè deunidó qui, amb tota la raó, se'n considera deixeble. Però, si avui hom ha elegit l'Enric Mendizàbal, goso dir que ha estat perquè és una de les veus més autoritzades per parlar-ne, ja que a part de compartir-hi feines i de tractar-lo de prop, deu ser qui més ha escrit del geògraf Lluís Casassas i perquè deu ser qui més ha analitzat la seva figura a les assignatures que ha impartit.

L'altre ponent d'avui és en David Casassas i Marquès, a qui vam conèixer de ben jove, a can Casassas, quan les feines administratives ens devien desbordar i ens calien reforços. D'aleshores, en tinc el record d'una persona que feia preguntes, que és una de les coses més importants d'aquest món des d'un punt de vista intel·lectual. Eren qüestions plantejades des de la reflexió, encara que fossin de temes trivials com el futbol, fet imputable més a les dèries del receptor que no pas a l'emissor del missatge. Em consta que de preguntes, ara també en fa i se'n fa. Una llambregada a la seva producció escrita, permet adonar-se que els temes abordats no són senzills i les propostes presentades són resultat d'un raonament seriós.

Actualment, David Casassas és professor de Sociologia a la Universitat de Barcelona i la Societat li va demanar que ens parlés de son pare des de casa, a partir de l'experiència de qui havia pujat a l'emparrat d'una persona excepcional. Li vam demanar parlar de Lluís Casassas des d'una perspectiva tant familiar com social, i li vam deixar llibertat completa per acabar-lo de convèncer, cosa que va ser senzilla. Quan en preparar aquesta breu presentació, repassava les línies de recerca de David Casassas, relacionades amb la història del pensament social i en la implementació de mesures correctores de les desigualtats generades o augmentades per polítiques neoliberals, com és ara la renda bàsica, m'ha estat fàcil de copsar el compromís en les seves maneres de fer i he pensat que esdevé difícil de no vincular-les amb una herència paterna, aquella de què parlàvem fa un moment: els homes i les dones no poden viure indiferents al que passa al seu voltant i tenen el deure cívic i moral d'alçar la veu i dir allò que pensen.